

9. Liu, N.C., and L. Liu. 2012. «University Rankings in China». *Higher Education in Europe* 30 (2, July):217-28.
10. SJTU (Shanghai Jiao Tong University) 2011. *Academic Ranking of World Universities 2011*. Retrieved September 30, 2011 from [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.arvu.org/rank 2011/ER 2011. Htm>.
11. SJTU (Shanghai Jiao Tong University). 2012. *Academic Ranking of World Universities 2012*. Retrieved September 28, from – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.arwu.org/rank 2012/ EN 2012. htm>.

References

1. «A World-Class Country without World-Class Universities» (2010). *Academe* 90. : <http://www.aaup.org/AAUP/pubsres/academe/2010/JF/Feat/altb.htm>
2. «A World-Class Country without World-Class Higher Education: India's 21 st Century Dilemma» (2011). *International Higher Education* (40, Summer): 18-20 Retrieved April 10, 2011, from. : http://www.bc.edu/bc_org/soe/cihe/newsletter/ihe_pdf/ihe40.pdf
3. *Business Week* (2012). «The Dangerous Wealth of the Ivy League». *Business Week* (November 29). Retrieved December 3, 2012, http://www.business_week.com/magazine/content/12_50/b4062038784589.htm.
4. Deem, R., Mor, K.H. and Lucas, L. (2008). «Transforming Higher Education in Whose Image? Exploring the Concept of the» World-Class «University in Europe and Asia». *Higher Education Policy* 21 (1):83-87.
5. Khoon, K.A., Shukor, R., Hassan, O., Salef, Z., Hamzah, A., and Ismail, R. (2012) «Hallmark of a World – Class University» *College Student Journal* (December, 2012).
6. «The Challenge of Building World – Class Universities» in *The World Class University and Ranking: Aiming Beyond Status*, ed. J. Sadlak and N.C. Liu. Bucharest: UNESCO – CEPES (2012).
7. Cookson (2007) «Universities Drive Biotech Advancement». *Financial Times Europe*, May 7, 3.
8. Perry, N., and Sherlock, D. (2008). *Quality Improvement in Adult Vocational Education and Training: Transforming Skills for the Global Economy*. London: Kogan Page.
9. Liu, N.C., and Liu, L. (2012). «University Rankings in China». *Higher Education in Europe* 30 (2, July):217-28.
10. SJTU (Shanghai Jiao Tong University) (2011). *Academic Ranking of World Universities 2011*. Retrieved September 30, 2011 : <http://www.arvu.org/rank 2011/ER 2011. Htm>.
11. SJTU (Shanghai Jiao Tong University) (2012). *Academic Ranking of World Universities 2012*. Retrieved September 28 : <http://www.arwu.org/rank 2012/ EN 2012. htm>.

ДАНИ ПРО АВТОРА

Боголіб Тетяна Максимівна, доктор економічних наук, професор
вул. Можайська, 4 кв. 3, м. Переяслав-Хмельницький, обл. Київська, 08400
e-mail: bogolib60@mail.ru

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Боголіб Татьяна Максимовна, доктор экономических наук, профессор
ул. Можайская, 4 кв. 3, г. Переяслав-Хмельницкий, обл. Киевская, 08400
e-mail: bogolib60@mail.ru

DATA ABOUT THE AUTHOR

Tetiana Maksymivna Bogolib, Doctor of Science, Economics, Professor
Mozhayska Street, 4, apt. 3, Pereyaslav-Khmelnytskyi, Kyiv Region, 08400
e-mail: bogolib60@mail.ru

УДК 811.161.2'276.6:33(091)

ІСТОРІЯ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЛЕКСИКИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ДІЙ ТА ПРОЦЕСІВ

Навальна М.І.,
Спис О.А.

У статті проаналізовано етапи формування економічної лексики української мови від праслов'янського періоду і часу Київської Русі до тепер, досліджено, що активними були процеси торгівлі, обміну, платежів; наголошено, які лексеми на позначення економічних понять функціонують на сучасному етапі.

Дослідження є першою спробою комплексного лексико-семантичного аналізу історичних аспектів дієслів на позначення економічних дій та процесів. Визначено параметри та місце цих дієслів у лексичній системі української мови, їхні зв'язки з дієсловами інших лексико-семантичних груп, виділено тематичні групи, проаналізовано процеси у словотворі дієслівних одиниць, зміни в семантичній структурі давніх лексем.

Методи дослідження зумовлені необхідністю повного і всебічного аналізу мовного матеріалу. Для досягнення поставленої мети було використано метод лінгвістичного спостереження та описовий методи.

Об'єктом дослідження є лексико-семантичний клас дієслів української мови, що позначають поняття економічної сфери.

Дієслова, що позначають дії, процеси та стани, які стосуються економічної сфери, становлять велику за обсягом і неоднорідну за походженням та значеннями групу лексем. В історії вивчення семантики дієслова їх не виокремлювали в самостійну лексико-семантичну групу. Дієслова економічної сфери об'єднують загальнонавчівані лексеми та одиниці галузевої терміносистеми – економічної.

За своїм походженням ця група дієслів має асиметричний вигляд. Зовсім небагато дієслів успадковано із праслов'янської мови. Вони означали дії, пов'язані з купівлею-продажем та деякими суспільними діями.

Висновки й узагальнення виконаного дослідження сприяють глибшому пізнанню структурно-семантичних властивостей дієслова, збагачують новими ідеями теоретичну лексикологію, формують наукові засади для системного вивчення інших груп мовних одиниць, що враховує їхні формальні та змістові ознаки. Теоретичні узагальнення матимуть застосування в подальших наукових працях із проблем семантики та словотвору.

Ключові слова: економічна лексика, історія формування, процеси торгівлі, обміну та платежів, лексичні запозичення.

ИСТОРИЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЛЕКСИКИ, ОБОЗНАЧАЮЩЕЙ ДЕЙСТВИЯ И ПРОЦЕССЫ

Навальная М.И.,
Спис О.А.

В статье проанализированы этапы формирования экономической лексики украинского языка от праславянского периода и времени Киевской Руси до современного периода, исследовано, что активными были процессы торговли, обмена, платежей; отмечено лексемы на обозначение экономических понятий, которые функционируют на современном этапе.

Исследование является первой попыткой комплексного лексико-семантического анализа исторических аспектов глаголов для обозначения экономических действий и процессов. Определены параметры и место этих глаголов в лексической системе украинского языка, их связи с глаголами других лексико-семантических групп, выделены тематические группы, проанализированы процессы в словообразовании глагольных единиц, изменения в семантической структуре древних лексем.

Методы исследования обусловлены необходимостью полного и всестороннего анализа языкового материала. Для достижения поставленной цели был использован метод лингвистического наблюдения и описательный методы.

Объектом исследования является лексико-семантический класс глаголов украинского языка, обозначающие понятия экономической сферы.

Глаголы, обозначающие действия, процессы и состояния, которые касаются экономической сферы, составляют большую по объему и неоднородную по происхождению и значениями группу лексем. В истории изучения семантики глагола их не выделяли в самостоятельную лексико-семантическую группу. Глагола экономической сферы объединяют общеупотребительные лексемы и единицы отраслевой терминотерминосистемы – экономическое.

По своему происхождению эта группа глаголов имеет асимметричный вид. Совсем немного глаголов унаследовано с праславянского языка. Они означали действия, связанные с куплей-продажей и некоторыми общественными действиями.

Выводы и обобщения выполненного исследования способствуют более глубокому познанию структурно-семантических свойств глагола, обогащают новыми идеями теоретическую лексикологію, формируют научные основы для системного изучения других групп языковых единиц, учитывающий их формальные и содержательные признаки. Теоретические обобщения могут применяться в дальнейших научных работах по проблемам семантики и словообразования.

Ключевые слова: экономическая лексика, история формирования, процессы торговли, обмена и платежей, лексические заимствования.

HISTORY OF FORMATION OF ECONOMIC VOCABULARY DENOTING ACTIONS AND PROCESSES

Navalna M.I.,
Spys O.A.

The article analyzed the stages of the formation of the economic vocabulary of the Ukrainian language since the Proto-Slavic period and the time of Kyivan Rus until now; it is studied that the processes of trade, exchange, payments have been active; it is stressed which lexical items, that denote economic notions, function today.

The study is the first attempt of the complex lexical-semantic analysis of historical aspects of verbs that denote economic actions and processes. It is defined the parameters and place of these verbs in the lexical system of the Ukrainian language, their connection with verbs of other lexical-semantic groups; it is defined thematic groups and analyzed processes in word-building of verbal units, the changes in the semantic structure of the old lexical items.

Methods of the study are caused by the need of the complete and comprehensive analysis of the linguistic material. To achieve this goal it was used the method of linguistic observation and the descriptive method.

Objective of the study is a lexical-semantic group of verbs of the Ukrainian language that denote economic notions.

The verbs denoting actions, processes and states, related to economics, make a large, but diverse in origin and meanings, group of lexical items. In the history of the semantics study of the verb, this group was not separated into individual lexical-semantic group. The verbs of economics combine commonly used lexical items and units of sector term system - economic.

By its origin, this group of verbs has an asymmetrical form. Few verbs came from the Proto-Slavic language. They denoted actions related to the purchase and sale and some social actions.

Summary and conclusions of the study contribute to a deeper understanding of structural-semantic characteristics of the verb, enrich the theoretical lexicology with new ideas, they form scientific foundations for the systematic study of other groups of linguistic units that takes into account their formal and meaningful features. Theoretical generalizations will be used in further scientific works, which study problems of semantics and word-building.

Keywords: *economic vocabulary, history of formation, processes of trade exchange and payments, lexical borrowings.*

Постановка проблеми. На початку XXI ст. під впливом екстралінгвістичних факторів особливого розвитку набули дієслова економічної сфери. Економічна лексика в цілому активно функціонує серед носіїв мови, то постає питання про шляхи та фактори виникнення цих слів і їхніх значень, моделі утворення, визначення типів трансформацій тощо. Динамічні процеси у словотворі цих дієслів, у їхньому семантичному наповненні та функціонуванні відбиває досить повно історія формування дієслівних економічних лексем.

Актуальність роботи зумовлена насамперед тим, що дослідження системних відношень у лексиці розглядають як один із аспектів глобальної проблеми сучасної лінгвістичної науки – проблеми закономірностей системної будови мови в цілому. У зв'язку з цим важлива роль належить вивченню дієслівних лексико-семантичних груп, взаємодії їхніх складників, встановленню відношень між окремими дієслівними лексико-семантичними групами в системі мови, оскільки саме із семантикою дієслова як провідної частини мови пов'язане дослідження інших лексико-граматичних категорій. Саме тому актуальним є комплексне дослідження семантичної і структурної організації дієслів на позначення економічних понять. З огляду на те, що в українському мовознавстві ці дієслова досі спеціально не вивчали, установлення їхніх параметрів семантичної структури є не тільки актуальним, але й новим у сучасному мовознавстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія формування дієслів на позначення економічних понять бере початок із праслов'янського періоду. У наступних періодах коло цих дієслів постійно розширювалося. Основні етапи процесу формування дієслів української мови на позначення соціальних та економічних понять викладений у колективній праці «Історія української мови. Лексика і фразеологія» [1]. Історія економічних лексем в українському мовознавстві вивчали різноаспектно Т. І. Панько [5], О. А. Покровська [6].

Завдання та мета дослідження. У статті ставимо за мету проаналізувати етапи формування економічної лексики української мови від праслов'янського періоду і часу Київської Русі до тепер. Нашим завданням є дослідити активність процесів торгівлі, обміну, платежів; визначити, які лексеми на позначення економічних понять функціонують на сучасному етапі.

Виклад основного матеріалу. У праслов'янській лексиці та в лексиці періоду Київської Русі дослідники не виділяють тематичної групи із цим значенням. Але серед слів, що позначали процеси людської діяльності, виділено дієслова, які пов'язані з життям і стосунками людей у суспільстві. У згаданій праці зазначено: «Зрідка в давньоруських лексемах сема «робити, здійснювати» передається дієсловом *правити* < прасл. *praviti*...» [1, с. 100]. В оригінальних пам'ятках цього періоду засвідчені в близьких значеннях іменник *трудъ* < *trudъ* і «похідне від нього дієслово *трудити сю* (тружати сю) *truditi sę* (**trudjati sę*), його деривати означали «працювати, трудитися», «знесилюватися (стомлюватися) від праці, дії» [1, с. 100], а дієслово *роботати* виражало значення «бути в неволі, служити».

Процес праці, особливо підневільний, на користь феодала передавало дієслово *страдати*... Такий розвиток семантики праслав'янського *stradati*, первісне значення якого «страдати, страждати» характерний тільки для періоду Київської Русі [71, с. 100].

Працюючи в суспільстві, люди витрачали сили, відновлювали їх тощо. Дієслова *томити(сю)*, *изнемагати(сю)*, *пристати* вказували на «витрачання сил» [1, с. 100], а почивати, почити відображали процес набирання сили, енергії [1, с. 101].

У XIV-XV ст. в «Історії української мови. Лексика і фразеологія» також не виділяють тематичної групи слів на позначення понять економічної сфери, але виділяють лексеми, що передають поняття, пов'язані з торгівлею та назвами грошових одиниць [1, с. 234-238].

Основу засобів вираження понять, пов'язаних з торгівлею, становили в XIV-XV ст. утворення, що сформувалися ще в добу Київської Русі. Центральним словом на позначення торгівлі як процесу виступає в цей період дієслово *торгувати* в різному графічному оформленні, що відбиває як традиційне його написання, так і риси живого народного мовлення на ранніх етапах становлення української мови [1, с. 234].

Продуктивними у словотвірному плані були похідні від спільнослов'янської основи *мгън*, що називали дії на позначення різних обмінних операцій. Серед них дієслова *мгънити*, *замгънити*, *заменити*, *променити*, *промініти*, *дати измгъноу*, *дати отмгъну* та ін. [1, с. 234].

У діловій писемності XIV-XV ст. з'являються однослівні і описові утворення, що вказують на порушення обов'язків, узятих сторонами під час купівлі-продажу: *купити*, *рушити*, *рушати мену*, *выстоупити ис мены* [1, с. 236].

Дієслова і стійкі словосполучення на зразок *завгъску поставити (заплатити)*, *заставити*, *заложити*, *заставу визволити* означають гарантії від можливого порушення попередніх торгових угод між сторонами, різні закладні операції, гарантії цих операцій [1, с. 236].

Спостерігаємо і подальший розвиток системи засобів вираження відносин, пов'язаних із грошовими (борговими) зобов'язаннями, кредитуванням та його умовами, орендуванням, грошовими розрахунками тощо. З-поміж численних лексем можна виділити дієслова: *позычити*, *позычати*, *личити (рахувати)*, *раховати*, *дати личбу* (дати фінансовий звіт), *наложити* (витратити), *мгъ-нити* (становити, дорівнювати), *отмгънити* (відшкодувати, компенсувати) та ін. [1, с. 237].

Цілком очевидно, що процес подальшого становлення дієслівної лексики на позначення понять, пов'язаних із торгівлею, здійснювався переважно на основі тих елементів, які було успадковано від мови періоду Київської Русі. Поряд із семантично спеціалізованими лексичними одиницями, що функціонували вже в згаданий період (*торъговати*, *купити*, *продати*, *платити* та ін.) засвідчуються похідні від них лексеми на означення понять, пов'язаних із торгівлею [1, с. 238].

У процесі торгово-економічних відносин у староукраїнській лексиці з'явилися в XIV-XV ст. нові запозичення з романських і германських мов через посередництво старопольської і старочеської, напр.: *Армарковати*, *высумовати* та ін. [1, с. 238].

Тематична група «Адміністративна і суспільно-політична лексика» в актовій мові XIV-XV ст. посіла значне місце. Строкати (певною мірою) щодо складу і походження, часто ізольовані у функціонуванні (територіально марковані) усі її підгрупи зберігають однорідність у визначальних лексико-семантичних розрядах, зумовлену сталістю писемної традиції Київської Русі та спільними тенденціями внутрішнього розвитку мови староукраїнської, хоча з другої половини XIV ст. і протягом XV ст. українські землі входили до складу різних державних об'єднань [1, с. 248].

За матеріалами пам'яток до власне суспільно-політичної лексики відносять дві функціональних групи слів: назви представників різних соціальних верств феодального суспільства та назви урядових осіб, їх титулів та понять, пов'язаних із державним управлінням і самоврядуванням [1, с. 248].

Дієслова на позначення соціальних понять вживалися у складі словосполучень, напр.: *воли сєдєти* – «бути звільненим від повинностей і податків».

Від іменника *пан* утворилися інші деривати, що мають співзвучні паралелі у слов'янських мовах, як-от: *пановати* – «бути володарем країни, мати владу» [1, с. 250].

На позначення дорадчих органів та їхньої діяльності вживалися різні лексеми, серед них були неологізми середини XIV- другої половини XV ст., зокрема, *радити* – «бути членом дорадчого органу ради» [1, с. 254].

У дипломатичній сфері вживалися дієслова: *поддавати сА*, *поддати сА* – «визнавати (визнати) васальну залежність (від кого), підкорятися» [1, с. 254], *порозоумгъти* – «вивідати, розвідати», *высылати* – «відряджати». Спільнокореневі слова *служивати*, *служити* означали виконання васальних повинностей, переважно несення військової служби.

З поневоленням інших народів пов'язане використання синонімів *покорити* – «підкорити», *поневолити*.

Засвідчені дієслова *договорити*, *доконати*, *доконгъчати сє*, *оутвердити сє*, що виражають поняття «укласти договір, домовитися» [1, с. 255].

Соціально-економічну лексику XIV-XV ст. поділяють на дві функціональні підгрупи: 1) лексику, пов'язану з різними формами набуття майна та різними видами власності; 2) лексику, що називає податки та поняття, що стосуються відбування повинностей [1, с. 255].

Помітне подовження рядів спільнокоренових слів на означення спеціальних дій, що є свідченням розвитку словника мови. У деяких дієсловах теж спостерігаємо цю тенденцію, що пов'язана: з наданням земель, володінь (*давати*, *надавати*, *отдати* – «передати (кому), подарувати», *придавати*, *придати* – «надавати (надати), жалувати та з поділом маєтку, земельних угідь (*дгълити*, *дгълити сА*, *подгълити*, *поделити сА*, *розделіті*, *оуделити*)» [1, с. 256].

Найчастіше грошова данина позначалася словами з коренем *платъ*: *платити* – «сплачувати (данину, грошові зобов'язання)», «платити (за виконану роботу)», *поллатити*, *заплатити* – «віддати гроші за куплене майно, землю, річ» [1, с. 259].

Більшість назв повинностей виступає у складі усталених словосполучень, до складу яких входять дієслова: *повинность отдавати* – «виконувати селянські феодальні повинності», *толоку ходити*, *водити подводу*, *службу служити* тощо [1, с. 259-260].

Недиференційоване поняття «сплачувати данину натурою або грішми», крім дієслова *платити*, передавали за допомогою дієслова *давати* [1, с. 260]. До цього дієслова додавали ще й такі, як *дати*, *отдати*, *оддавати*, *придати*.

Була ще група слів, пов'язаних з обліково-розрахунковими операціями. Ці та терміновані дієслова суспільно-політичної сфери вживалися дуже обмежено, зокрема в жанрах актової мови урядових установ і відповідною соціальною сферою.

У XVI-XVIII ст. функціонує торговельна лексика, яка була засвідчена в попередні періоди, а також з'явилася зовсім нова.

У сфері торгово-економічних відносин центральним словом на позначення торгівлі як процесу продовжує виступати дієслово *торговати* і тісно пов'язані з ним семантично лексеми *продавати* і *купувати*, засвідчені в різному графічному оформленні в попередні періоди. Похідні від них утворення продовжують становити основу лексики, пов'язаної з торгово-економічними відносинами. Так, у системі загальних назв понять, пов'язаних із торгівлею, поряд з традиційним *торговати* зафіксоване *приторговати* – «мати додатковий прибуток від торгівлі» [1, с. 462]. До цього ряду можна додати дієслова *сторговати*, *спродати*, *випродати* [1, с. 100], *купчити* – «займатися торгівлею» [1, с. 462].

Серед новозасвідчених дієслів варто відзначити такі, як *шинкувати* – «продавати хмільні напої, торгувати взагалі», *вышинкувати* – «шинкуючи, випродати», *ярмаркувати* [1, с. 462].

З'являються нові назви на позначення прямого товарообміну: *фримачити* – «мінати, вимінювати, обмінювати», *фримарчитися* «обмінюватися».

У вираженні вартості товарів, ринкової кон'юнктури вживають дієслово *дорожчати* [1, с. 463], у вираженні торгово-кредитних відносин – *задолжатися* – «заборгувати», *заплатити*, *напозичити* – «набрати в борг», *визичити* – «позичити», *шацовати*, *ошацевати* – «оцінювати» [1, с. 463-464]. До дієслова *раховати*, що засвідчене з XIV ст., додали деякі похідні утворення, напр., *дораховатися* [1, с. 466].

У цілому протягом XVI-XVII ст. в українській писемності спостерігався процес стабілізації засобів вираження понять, пов'язаних з торговельно-економічними відносинами, вироблення фінансово-економічної термінології на основі автохтонних лексико-словотворчих ресурсів і засвоєння іншомовної термінології [1, с. 465].

Бурхливі суспільні події XVI-XVIII ст. збагатили соціальний словник. Дослідники виокремлюють тематичні групи «Суспільно-політична лексика» [1, с. 477] та «Соціально-економічна лексика» [1, с. 485].

Документи цього періоду засвідчують такі назви дій, як *бунтовати*, *бунтоватися*, *показачьги*, *показачились* [1, с. 479].

У зв'язку з виборами гетьмана та урядників використовували дієслова *обирати*, *выбрати*, *поставить*, *скинуть* [1, с. 482].

Дієслово *постановити* вживається із значенням «прийняти рішення, ухвалити», *опублїковати* – із значенням «обнародувати важливі укази». Останнє означало також публічний осуд когось [1, с. 482].

Від іменника *адміністрація* із загальним значенням «завідування чужим добром» виникає дієслово *адміністрівати* «завідувати, господарювати» [1, с. 378].

Із другої половини XVII ст. набуває поширення наймана праця, тому починають вживатися спільнокореневі дієслова *наймати*, *найматися* [1, с. 488].

Соціально-економічна лексика XVIII ст. складається на основі успадкованого фонду XVII ст. та асимільованих іншомовних дієслів, що тісно пов'язувалися з обліково-розрахунковими операціями й деякими іншими поняттями у сфері купівлі-продажу. Як доказ цього, поширення професійних дієслів *вибраковать*, *забраковать*, *зраковать*, *зрев'єдовати*, *ошацовати*, *поклеятить*, *розкв'ятитись* та відіменних дієслів *клеймовати*, *ярмаркувати* [1, с. 490].

Активного розвитку набули дієслова, ускладнені суфіксами *-ова/-ува-* або постфіксом *-ся*: *переважувать*, *покупувати*, *пропитувать*, *уплачувать*, *видаватися*, *договоритись*, *постаратись*, *призначатись*, *прим'єритись*, *продаватися*, *прокрастися*, *роspлатитись*, *сплатитись*.

У XIX ст. соціально-економічна термінологія розвивається далі і відбувається її становлення як системи, інтенсивне формування якої припадає на другу половину цього століття.

На початку XIX ст. сучасна суспільно-політична лексика, що висвітлює події пролетарського періоду визвольної боротьби, широко функціонує в художньо-белетристичному, публіцистичному, почасти в офіційно-діловому стилях української літературної мови [1, с. 536]. Відповідні лексеми зафіксовані в лексикографічних працях, зокрема в «Словарику» В. Доманицького [3]. Укладач пропонує чимало дієслів, значення яких пов'язане з новими для політичного життя Росії явищами і подіями, передусім у галузі державного управління, форм суспільного ладу і т.д. Серед них *легалізувати*, *агітувати*, *бастувати*, *бойкотувати* тощо.

Українська літературна мова нового часу успадкувала слова-терміни суспільного значення: *апелювати*, *арештувати*, *апробувати* – «підтвердити» або ж сполуки, до складу яких входить дієслово: *брати опит* – «допитувати» [1, с. 538].

Відбувається поступове становлення офіційно-ділової лексики. У лексикографічних працях зафіксовані дієслова *засвідчувати*, *протоколювати*, *візувати*, *секретарювати* [1, с. 539].

У лексиці, що пов'язана зі специфікою діяльності письменників і виражає особливості творчого процесу, наявні такі дієслова, як *друкувати*, *розмножувати*, *коментувати*, *викомпонувати*, *віршувати*, *імітувати*, *римувати*, *скомпонувати*, *стилізувати*, *видавати*, *зредагувати* та ін. [1, с. 540-541].

Спостерігаємо формування філософської термінології, яка значною мірою успадкована з попереднього періоду: *аргументувати*, *висновувати*, *розсліджувати*, *змістифікувати*, *спростовувати* та ін. [1, с. 542].

Друга половина XIX ст. характеризується проявою абстрактних понять з різних галузей суспільного життя: *тяжити, бандажувати, оперувати* та ін. [1, с. 543-544].

У XX ст. Жовтневий переворот докорінно змінив суспільно-політичне, соціально-економічне життя українського народу. Лексика української мови збагатилася новими словами на означення соціальних та економічних понять, багато слів було запозичено з російської мови. Дослідники подають деякі дієслівно-терміни суспільно-економічної сфери, обґрунтовують їхній перехід від термінів до загальноживаних лексем [1, с. 557-712]. Але немає ґрунтовного аналізу і розвитку дієслів соціально-економічної сфери в XX ст.

Упродовж XX ст. українська суспільно-політична і суспільно-економічна лексика оновлювалася і невпинно збагачувалася, формувався спільний лексичний фонд на позначення суспільних понять. Зміни у складі соціально-економічної лексики були зумовлені соціальними факторами, які були визначені суспільним ладом та політичними процесами.

У 90-х роках XX ст. Україна здобула незалежність, змінила свою політичну й економічну орієнтацію. Лексика української мови історично збагатилася новими дієсловами соціально-економічної семантики. Вони постійно з'являються в друкованих засобах масової інформації, але лексикографічні праці не завжди встигають відображати такі лексичні новоутворення. Процес активного поповнення дієслівної лексики, розпочатий у 90-х рр. XX ст., триває і далі.

Висновки. Отже, дієслова, що позначають дії, процеси та стани, які стосуються економічної сфери, становлять велику за обсягом і неоднорідну за походженням та значеннями групу лексем. В історії вивчення семантики дієслова їх не виокремлювали в самостійну лексико-семантичну групу. Дієслова економічної сфери об'єднують загальноживані лексеми та одиниці галузевої терміносистеми – економічну. Переважна кількість аналізованих лексем на позначення економічних дій та процесів функціонує і в сучасній українській літературній мові.

За своїм походженням ця група дієслів має асиметричний вигляд. Зовсім небагато дієслів успадковано із праслов'янської мови. Вони означали дії, пов'язані з купівлею-продажем та деякими суспільними діями.

Список використаних джерел

1. *Історія української мови. Лексика і фразеологія* / В.О. Винник, В.Й. Горобець, В.Л. Карпова та ін.; Ред. кол. : В.М. Русанівський (відп. ред) та ін. – К. : Наук. думка, 1983. – 743с.
2. *Російсько-український словник соціально-політичної термінології.* – К., 1976. – 434с.
3. *Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів.* Склав В.Доманицький. – К., 1906. – 124с.
4. *Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука.* – К. : Головна редакція УРЕ, 1974. – 775с.
5. *Панько Т.И. Развитие украинской экономической терминологии XIX–XX веков: автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. : 10.02.02 «Украинский язык» / Т.И. Панько.* – Львов, 1965. – 16 с.
6. *Покровська О.А. Українська термінологія ринкових відносин : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / О.А. Покровська.* – Харків, 1996. – 24 с.
7. *Структура сучасного терміна. Універсалії в галузі термінології // Науково-технічний прогрес і мова.* – К. : Наук. думка, 1978. – С. 37–56.

References

1. *Istoriia ukrainskoi movy. Leksyka i frazeolohiia* / V.O. Vynnyk, V.Y. Horobets, V.L. Karpova ta in.; Red. kol. : V.M. Rusanivskyi (vidp. red) ta in. – K. : Nauk. dumka, 1983. – 743 s.
2. *Rosiisko-ukrainskyi slovnyk sotsialno-politychnoi terminolohii.* – K., 1976. – 434 s.
3. *Slovaryk. Poiasnennia chuzhykh ta ne duzhe zrozumilykh sliv.* Sklav V. Domanytskyi. – K., 1906. – 124 s.
4. *Slovyk inshomovnykh sliv / Za red. O.S. Melnychuka.* – K. : Holovna redaktsiia URE, 1974. – 775 s.
5. *Panko T.I. Razvitie ukrainskoi ekonomicheskoi terminologii XIX–XX vekov: avtoref. diss. na soiskanie uchen. stepeni kand. filol. nauk : spets. : 10.02.02 «Ukrainskii iazyk» / T.I. Panko.* – Lvov, 1965. – 16 s.
6. *Pokrovska O.A. Ukrainska terminolohiia rynkovykh vidnosyn : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : spets. 10.02.01 «Ukrainska mova» / O.A. Pokrovska.* – Kharkiv, 1996. – 24 s.
7. *Struktura suchasnoho termina. Universalii v haluzi terminolohii // Naukovo-tekhnichniy prohres i mova.* – K. : Nauk. dumka, 1978. – S. 37–56.

ДАНИ ПРО АВТОРІВ

Навальна Марина Іванівна, доктор філологічних наук, професор кафедри документознавства ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» вул. Набережна, б.4, кв.3, м. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна 08404
e-mail: navalna@rambler.ru

Спис Ольга Анатоліївна, кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних і гуманітарних наук Державного економіко-технологічного університету транспорту вул. Чубинського, 41, с. Гора, Бориспільський р-н, Київська обл., Україна 08324
e-mail: olgaspys@gmail.com

ДАНИЕ ОБ АВТОРАХ

Навальная Марина Ивановна, доктор филологических наук, профессор кафедры документоведения.

ГВУЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»
ул. Набережна, д.4, кв.3, г. Переяслав-Хмельницький, Київська обл., Україна 08404
e-mail: navalna@rambler.ru

Спис Ольга Анатольевна, кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних і гуманітарних наук

Державного економіко-технологічного університету транспорту
ул. Чубинського, 41, с. Гора, Бориспольський р-н, Київська обл., Україна 08324
e-mail: olgaspys@gmail.com

DATA ON AUTHORS

Navalna Maryna Ivanivna, Doctor of Philological Sciences, Professor of Document Science Department
Pereyaslav-Khmenytsky Hryhoriy Skovoroda Pedagogical University
Ukraine, Kyiv region, Pereyaslav-Khmelnytsky, Naberezhna Street 4, app. 3, 08404
e-mail: navalna@rambler.ru

Spys Olga Anatoliivna, Candidate of Philosophical Sciences, Associate Professor of Social and Humanities Sciences

State Economy and Technology University of Transport
Ukraine, Kyiv region, Boryspilsky district, v. Gora, Chubynsky Street 41, 08324
e-mail: olgaspys@gmail.com